

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 9.

Fylke: Akershus.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Namnestad.

Emne: Lauving

Bygdelag:

Oppskr. av: E. G. Hjalmar Taugen. Gard: Taugen.

(adresse): Steinsgaard paa.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle og andres.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

A. I. Lau, som vispes af træerne, har ikke her været brugt i kjent minnetid - og var heller ikke nævnt i hverken de eldste eller noget yngre traditionssmeddelser. Nei, brukken af lau elbet her helt ut i løyret af det første desemberium af dette århundre. Kun paa enkelte paa småsteder i skogene her, hvor der kan være rik lauverk, har det i de seneste næst-aar for høiet været tatt lit lau, knyttet paa gammeldags vis - ikke vispet af træerne. Men siteløsningen af den gamle lauknytt var det siste, at enkelte gaarde knyg lit aspelån til nattegar for hestene, der satte stor pris paa det - isetsensiveringen af jordbruken i denne den første verdenskrig gjorde sit til at for hel erede paa brukken af lau. Lauvet var ikke her regnet som hjelpe-gar i naare - det var regnet af brukk same aarsist verdifulgt for. Sænen var der, som lauknytt maatte for lit lau af hessjøn til den bakover tidene varede opfatning om nødvendigheten deraf for ildens skjeld. Man kunne høre gamle folk for førti aar siden kunne si: Di maa hægge lit hånkelau ast sænen daa itte ulla læsner aa dotter ta. Nei, mener den sju stadig paa gaaende

verdenskjing er her ikke brukt no
lånjar. Og det serendse navne te frem-
gaar, naar man sluttet med det.

2. Her var lånknigsten fra gamm-
melt see special ore - som slaat-
ammen - aa den bejgte, naar slaat-
ammen var i magiart - aa man
maatte være gærdig med lån-
ammen, for man bejgte med
skinnonen. Det var silje, vi, asp,
ragn, ik aa hiærk man hæg - man
kalte det "aa hægge lån" - "aa lån"
ammen het "lånouua".

3. Der anventes "lånkniver" med
kænt haardtak paa - lignet see
liten sigd, men var sette fra
haardtaket nogle tæmmer
og var stærkt hæiet i spidsen,
aa man kunne baade hægge
af kvisterne og sette den skar-
pe knivene ende paa kvister-
ne aa dra til sig ettersom det
passet. Iki, no redskop til sabie
med kvisterne var ikke brukt
her, da det var iuædveredig,
for asp, ask aa ragn blev "gæuet";
naar det het ved hjælp af ok aa
rag. Gæningen gærgik ved at
stammen paa træet blev hægget
af nabbaa hæit oppe, aa træet
kunne gætsætte aa leve aa vokse.
man fik analedet det af stæmmer-
ne, læret blev hægget af, med paa
bakken - den deured bleve stæm-
mer ved saaledes etter skinnon-
nen til bræsideved. Særlig asken
hadde ved gæmme tiderne
vist sig at være særlig seiglivæet
- dæde slet ikke. Disse stæmmer
askestæmmer æente bræit aa sit
rige lænrike grener. De kaltes
"askebæller" aa kunne med
aldere bli vældig tykke i tider-

aus löp af var svært læn produceren-
 de - disse svære askekøller havde
 været et uimelig sijn sa se. Nei,
 intet blev rispet med knæet eller
 paa andren maate. Lænet maatte
 altid sitte paa kvisterne for tøj-
 kingerne skyld. Det høgne læn blev
 nemlig hænnet i rime bænter,
 der her kaldes "Lækjærv" - man
 brügte aa ta en længere snjle
 krüst til aa binne kjærvene som-
 men med. Alle om dagen høgne
 kjærv blev jæn kvelden kjært ind
 i lunden, aa reistes tæt i tæt for
 nogle dages tærk, hvorefter de lagde
 paa bær andre - "kastet af", som
 det het, paa lager til brük om
 vinteren. Paa denne maaten
 kunne ja holdes en stor meng-
 de lagres i et lite rime ovenpaa
 høiet. Denne høstingsmaate var
 her traditionelt brükt fra vinti-
 derne - de da samlede hele vin-
 ter for til dyrene foregik paa sa-
 me maate med stabling - "afkast-
 ting" af vælkerne - en vælle for
 døgn pr. dyr. Rispedæn er aldrig
 blit brükt her.

4. ja, bejse dele - haade gavet aa højst
 ved roten - saue nævnt ovenfor. Af
 vikjær aa siljækjær rotgaste. ja, af
 askekøllerne ettersom de nye greener
 blev store nok. Hvad der angik træernes
 stærelse - saue blev gavet - saa var det
 meget jærskjellig, der maatte være
 en vis riddom paa stæne og mine-
 dre greener. Der blev ofte brükt en
 liten stige med en to - tre trin paa,
 saue der der foretog gavningen
 let har med sig saume med
 sag aa øt. Det aggjærende for ga-
 vningen var altid træts riddom
 paa grovere greener. Alderen
 kunne saaledes være meget for-

skjellig. Hvor ofte man kunne foreta
 gassing af samme træ hadde - saavit
 vites eller næret - intet bestemt
 resultat. Det blev først naar de
 levende greener paa de gandede
 træer hadde naaet en vis størrelse
 og lantvirkning, saatoks man skjære
 massig en eller to greener - de
 levende greener fik ved gassing
 altid en kraftig væxtimpuls, saad
 de relativt svært fort ustrikket
 sig til rikt lantberende tykke græ-
 stammer. Navnet her var "aa
 gance". Nei, risting af lant var
 slet ikke brukt i disse gance.
 De gandede træer stod i udgjærdet
 indmark - Enger - hvor der var
 get slatland omkring - og
 slatten blev høstet for lant-
 væren. Mange - de aller fleste - ga-
 dede træer var anset som værdi-
 fulde lantproducenter.

5. Det er overfor gadeklaret, hvor
 ledet tårk og lagging foregik her
 - lantet skulle tårke selv i skjyld
 i lant i lant, saam foran gade-
 klaret, eller blev det ikke godt
 og værdifuldt. Om høsten naar
 askelantet faldt af træerne blev
 det ofte sletet sammen og kjørt
 fraan til bjærdøren, og foret op
 med det samme. Nei, surlant
 blev ikke laget her.

6. Fremgaa helt klart og det foran
 gadeklare. Etter traditionernes
 gadeklaringer var lant høsten her
 gammelt traditionel - det var
 en traditionel fartsættelse af
 dere fra stiden her anvente
 høsten med af "veller", og etter-
 saam hausealdernes værike store
 fargrasflora herover i lant klima-
 ændringer i aartundredenes løp

5

etterhaanden således et gled det
mere og mere over i lankøsting
— men som vallesse sammen
hættet i kjærv, og tærket og sig
selv i sine i opstallet lagring —
som vallekøstingen havde fore-
taget. Naar dømming i noe af
dette arbejde var ikke brukt her.

7. Læret blentat i indmarkene.

Naar speciel arbejdsdeling mellem
kærv og kvindfolk var det ikke-unt-
tagen selv gæsningsarbejdet med
sag og åx, det maatte kærene gøre.
Ellers tungt man kvisterne af med
lankniven aa la i hæng, aa hver
hægger for sig bændt sammen
kvisterne til kjærv ettersom de
tung dem — aa tallet krævsange
kjærv de tung i rækten, da hæng-
ren og hængjaren etter bedømmel-
sen af det hængede hæng altid be-
stemte, at lankniven skulle
skaffe et vist bestemt minimums-
antal af kjærv — aa tællingen var
nødvendig.

8. En overfor klaret — lankjærvene
eller stallet overfor hæng. Kærv
brukt bestandig som tilskuds-
for til hæng og kalv. Kjærvene
læstes af og deltes, naar det som-
mere med hæng lagdes i hæng-
herne.

9. Asp, ask, rogn aa silje — til søn var
hæng aa grænner absolut nødvendig.

10. Helt ukjæret her.

11-15. Nei, ukjæret her.

B. 1-9. En ukjæret her. Har ikke været
brukt her i indtagene, at man som
ogsaa ovenfor udvort — raket som-
mere det nedfoldne askeløv, som

blev af asketron på selve garvplad-
 sene, og gaset det og need det sa-
 me. Alle dyrne i gjæset fik de ulike
 sorter af løv - der brüctes i et
 sortement. Men hestene i stal-
 den fik ikke andet løv end asp
 blandet i sit natfôr. Hestene
 hadde altid sat stor pris på
 det.

Nannestad i juni 1948.

E. G. Hjalmar Langen.

1776

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

1776
 1776
 1776